

Prof. dr hab. Jerzy Sielski

Darłówek 14.05.2021

41-303 Dąbrowa Górnicza

Ul. Storczyków 14/21

Recenzja pracy doktorskiej:

mgra Macieja Guzy

Ugrupowania narodowe w państwach Grupy Wyszehradzkiej

Temat podjęty w recenzowanej pracy jest ważny z wielu powodów. Przede wszystkim brak tego typu literatury naukowej dotyczącej formacji politycznych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, są tylko cząstkowe opracowania a nie było jak do tej pory całościowego ujęcia ugrupowań w państwach Wyszehradzkich. Praca wypełnia więc lukę w literaturze naukowej na ten temat.

Po drugie, dysertacja stara się sprecyzować i skonkretyzować słownictwo dotyczące tego obszaru badań, np.: proponuje używać terminu – ugrupowania narodowe w swojej pracy, a należy zaznaczyć, że w literaturze naukowej dla tego typu zjawisk (pojęcia) używa się wiele różnych terminów, jak skrajna prawica, ugrupowania ekstremistyczne, radykalne, populistyczne i narodowe. Uważam, że dobór tego terminu jest wyjątkowo trafny.

Po trzecie, praca przytacza solidne badania i stara się je odpowiednio zinterpretować, co daje możliwość odmitologizowania ugrupowań tego typu, gdyż tylko niewielka mniejszość można byłoby zaliczyć jako desygnaty ekstremistyczne czy radykalne, zdecydowana większość to ugrupowania „normalne”, które starają się prezentować problemy, które „bolą” niektóre grupy społeczne, a które powinny być odpowiednio rozwiązane przez struktury państwowe.

Praca recenzowana zawiera pięć rozdziałów, wraz z listą skrótów i nazw, wstępem, zakończeniem, spisem tabel i rysunków i streszczeniem w języku angielskim ma razem 312 stron. Bardzo obszerna bibliografia zawiera się na 30 stronach i w przeto cała praca liczy 342 strony. Konstrukcja pracy jest przejrzysta i metodologicznie poprawna. Przyjęte założenia strukturalne i metodologiczne, odnoszące się do rozdziałów jaki i podrozdziałów są klarowne i pozwalają na poprawną analizę i możliwości porównań a to daje pewność weryfikacji przyjętych celu i pytań badawczych w pracy.

Struktura pracy ma charakter teoretyczno-problemowy.

Pierwszy rozdział autor zatytułował, „Geneza powstania ugrupowań narodowych” i jest próbą rekonstrukcji pojęć, które autor analizuje w swej pracy: dychotomia lewica i

prawica, ekstremizm, radykalizm, skrajności, ideologia, nacjonalizm. Prezentuje także historyczny podział formacji prawicowych na przestrzeni lat. Drugi rozdział ma tytuł: „Specyfika powstania ugrupowań narodowych w państwach Grupy Wyszehradzkiej”. Autor uwypukla charakterystykę tego regionu i w oparciu o podziały socjopolityczne, proponuje nowy sposób kwalifikacji typologii partii politycznych w opierając się na różnicach jakie występują między formacjami narodowymi w państwach Grupy Wyszehradzkiej a Europą Zachodnią. Rozdział, ten zawiera także nakreślenie transformacji systemowej i wpływie jej na problemy ekonomiczne oraz nieporozumienia między poszczególnymi państwami Grupy Wyszehradzkiej, ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu węgiersko-słowackiego.

W trzecim rozdziale, „Sceny narodowe poszczególnych państw Grupy Wyszehradzkiej”, autor charakteryzuje sceny narodowe państw tej grupy, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji z okresu międzywojennego i wzorców politycznych przyjętych z dorobku Europy Zachodniej. „Analiza programowa ugrupowań narodowych”, to czwarty rozdział skonstruowany w oparciu o dokumenty i wypowiedzi liderów. Zaprezentowano tą analizę w kontekście najważniejszych problemów: gospodarka, religia, imigracja, stosunek do Unii Europejskiej oraz NATO, proponowane zmiany systemowe, militaria, rodzina i kwestie socjalne, ekologia oraz stosunek do demokracji i demokratyzacji, jak i także stosunek omawianych ugrupowań do tzw. idei Trzeciej Pozycji.

Ostatni rozdział „Charakterystyka i sposób działania ugrupowań narodowych”, został nakreślony od strony analizy organizacyjnej i strukturalnej ugrupowań narodowych, ze szczególnym uwzględnieniem takich kwestii jak: klasyfikacja ugrupowań narodowych, pozycja lidera, budowa organizacyjna oraz poparcie elektoratu, wpływu formacji narodowych na systemy polityczne państw Grupy Wyszehradzkiej. Autor uwypuklił także nadreprezentacją silnego przywódcy w procesach decyzyjnych, ugrupowań narodowych.

Od strony merytorycznej autor trafnie sformułował cele i hipotezy badawcze, które w toku analizy zweryfikował.

Główna teza pracy została następująco sformułowana:

„Ugrupowania narodowe wywierają istotny wpływ na sposób funkcjonowania demokratycznej sceny politycznej w państwach Grupy Wyszehradzkiej” Postawiono także dodatkowe pytania badawcze:

„1) Co wpływa na rozwój ugrupowań narodowych? 2) Czy ugrupowania narodowe państw Grupy Wyszehradzkiej odznaczają się pewną specyfiką na tle innych europejskich formacji tego typu? 3) Czym kieruje się elektorat ugrupowań narodowych?”

Autor także sformułował hipotezy poboczne:

„1) Określanie ugrupowań narodowych mianem >prawicowych< jest nieuzasadnione z racji faktu, iż w dużej części swej oferty programowej reprezentują one poglądy nie mieszczące się w powszechnym rozumieniu pojęcia prawicy. 2) Ugrupowania narodowe w państwach Grupy Wyszehradzkiej rozwijały się w innych warunkach, niż tego typu ugrupowania występujące w Europie Zachodniej. 3) Powstanie oraz rozwój ugrupowań narodowych jest mocno związany z wciąż trwającym procesem transformacji systemowej, zachodzącym w krajach Europy Środkowej i Wschodniej.”

Główna teza pracy przez autora została pozytywnie zweryfikowana. Wpływ ugrupowań narodowych na funkcjonowanie politycznej sceny w analizowanych krajach jest zarazem bezpośredni np. po przez współdziałanie w rządzeniu na Słowacji. Pośrednio jak twierdzi autor, gdyż samo istnienie ugrupowań narodowych, wprowadza ich do debaty publicznej, a także to przejmowanie niektórych kwestii prezentowanych przez omawiane ugrupowania przez ugrupowania głównego nurtu politycznego, np. problematykę imigracji.

Także hipotezy badawcze poboczne zostały przez autora pozytywnie zweryfikowane. Oczywiście nie wszystkie ugrupowania narodowe mają czyste zabarwienie prawicowe. Słusznie autor analizowanej pracy uwypuklił płaszczyznę gospodarczą, gdzie niektóre ugrupowania narodowe forsują solidaryzm narodowy, opierający się na rozwiązaniach interwencjonistycznych, niż typowo wolnorynkowych, które to działania przypisujemy prawicy. Podobna sprawa jest związana z płaszczyzną religijną, czeskie ugrupowania narodowe odzégnują się od kwestii religijnych, ona jest dla nich neutralna. Ugrupowania narodowe, określić można jako formacje hybrydowe, łączące elementy charakteryzujące lewicę i prawicę.

Obie ostatnie hipotezy badawcze poboczne (druga i trzecia) należy według mnie omawiać wspólnie, zresztą ten sposób proponuje autor dysertacji. Analizowane cztery kraje z jednej strony korzystały z dorobku rozwiązań politycznych Europy Zachodniej, z drugiej strony nie do końca mogły korzystać z tego dorobku, gdyż specyfika omawianych państw była inna niż Europy Zachodniej. Państwa Zachodnie nie przechodziły okresu władzy niedemokratycznej formacji komunistycznej czy potem transformacji systemowej po 1989 roku. Zgadza się z tezą, że młode demokracje transformacji systemowej chciały potwierdzić swoją tożsamość narodową, a państwa Europy Zachodniej już w większości już uporały się z tym problemem. Z tego też powodu manifestowały w swoich programach kwestie narodowe.

A teraz trochę „dziegciu”. Mam problem ze zrozumieniem, takiego zdania (s.300): „W konsekwencji podzieliło to społeczeństwa Grupy Wyszehradzkiej na dwa wielkie, zwalczające się obozy, które można określić jako wykazujący tendencje rynkowo-libertariańskie postkomunistyczny oraz antyrynkowo-autorytarny reformatorski, którego integralną częścią były formacje narodowe.” Myślę, że pewne użyte w tym zdaniu wyrażenia to lapsusy, Wyrażenie, „antyrynkowo-autorytarny reformatorski”, to «przejęzyczenie się», gdyż na tej samej stronie autor używa według mnie poprawnie wyrażenia „obóz antyrynkowo-antyreformatorski”. Ale to nie wszystko w tym samym zdaniu jest wyrażenie „tendencje rynkowo-libertariańskie postkomunistyczny” w domyśle chodzi o obóz przeciwny w stosunku do pierwszego, który wymieniłem. Mam problem jak rozumieć termin „postkomunistyczny” w tym zdaniu?

S. 7 autor zaliczył do grona zagranicznych badaczy R. Backera. Nie wiem co by na to powiedział sam Profesor z Torunia, były prezes Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych. Może by się ucieszył? Ale warto przypomnieć, że jako recenzent prac jest „ostrzy jak brzytwa”.

Następny lapsus s.179, autor napisał: „Gospodarczy program korporacjonizmu był wprowadzany głównie w faszystowskich państwach Europy południowej, czyli Włoszech Benito Mussoliniego, Francji generała Francisco Franco, Portugalii Antonio de Olivera Salazara oraz później w kolaborujących z Trzecią Rzeszą Francją Vichy marszałka Philippa Petaina oraz Słowacją księdza Jozefa Tiso.” Oczywiście chodzi o Hiszpanię a nie o Francję, mimo, że trzy nazwy własne są na „F”.

S. 191 autor napisał: *W promowanych i kolportowanych przez NOP publikacjach możemy znaleźć odniesienie się do tzw. „Doktryny Dwóch Mieczów”, która dzieli świat katolicki na dwie uzupełniające się grupy: laikat i kler. Podczas, gdy pierwsza zajmuje się sprawami Kościoła oraz sprawami duchowymi, w obszarze działania drugiej znajduje się Państwo i Naród. Pierwsza czyli licząc od początku zdania jest laikat, tylko on nie zajmuje się Kościołem i sprawami duchowym. Chyba odwrotnie.*

* * *

Na koniec, chciałbym autorowi pracy zadać pytanie. Ponieważ nie raz w pracy Pan powoływał się na S. P. Huntingtona i jego pracę pt. Trzecia fala demokratyzacji, mam dla Pana do rozwiązania problem. Po 1989 roku świat według Huntingtona wchodzi w trzecią fazę demokratyzacji, co związane było z upadkiem ZSRR i tworzeniem się nowych demokracji. A dziś gdzie jesteśmy czy ciągle w tej samej fazie, czy też już w innej?

* * *

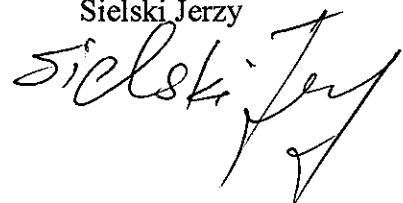
Podsumowując. Praca ma wiele walorów pozytywnych, które należy tutaj wypunktować.

1. Mimo, że autor pracy twierdzi, że dysertacja ma charakter teoretyczny to jednak warto zaznaczyć, że autor w swojej pracy bardzo często się powołuje na badania polskie jak i zagraniczne. Co prawda nie ma własnych badań, ale ilość powołań na badania jest duża, co jest znamienne w pracy o charakterze społecznym, gdzie narracja opiera się na synchronizacji badań i ich odpowiedniej interpretacji i na podstawie tego uwiarygodnia hipotezy i wnioski.
2. Należy wypunktować pozytywnie to dużą ilość tabel i rysunków, które świetnie ilustrują przekazywaną przez autora wiedzę i wnioski.
3. Bardzo duża ilość przytoczonych koncepcji, teorii odnoszących się do działalności i tworzenia programów ideologicznych ugrupowań politycznych a w szczególności narodowych.
4. Należy podkreślić bardzo dobry styl i dobrane słownictwo, pracę czyta się płynnie i przyjemnie, co nie zawsze jest charakterystyczne dla prac naukowych.
5. Wszystkie wypunktowane powyżej walory pracy i samego doktoranta pokazują wszechstronną erudycję autora.
6. Co do zaprezentowanych lapsusów w recenzowanej pracy i niektórych przypisów, które należy poprawić czy błędów językowych i ortograficznych, które zdarzają się w każdej pracy i one nie ominęły tejże dysertacji, przeto według mnie nie miały one istotnego znaczenia na ocenę merytoryczną, która jest na wysokim poziomie naukowym.
7. Według mnie praca jest na wysokim poziomie merytorycznym i dobrym od strony formalnej, należy ją przeto opublikować.

Dlatego też, stwierdzam, że rozprawa doktorska mgra Macieja Guzy pt. „Ugrupowania narodowe w państwach Grupy Wyszehradzkiej”, spełnia wszystkie wymogi określone w art. 13, ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie nauki.

Z tego też, z tego powodu wnoszę o przyjęcie przedłożonej mi do recenzji pracy i dopuszczenie Doktoranta do kolejnego etapu w przewodzie doktorskim.

Sielski Jerzy

WPLYNEŁO do Instytutu
Mauł Politycyda
dnia 8.06.2021.....
LOW